

Könnyű megjósolni: jó segédlet lesz

◆ Bényei Miklós

Helyismereti-helytörténeti speciálkollégiumok, tanfolyamok tananyaga: e tevékenység közben a könyvtári tájékoztatás során nemcsak a lokális dokumentumokra támaszkodhatunk, hanem az ún. országos vagy általános segédleteknek azokra a darabjaira is, amelyek helyi információkat tartalmaznak. Jellegzetes példája e csoportnak a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár új, 2013-ban napvilágot látott kiadványa: *A KSH Könyvtár 1945 előtti magyar és magyar vonatkozású térképei*. A jelentékeny tudományos műhelyként is funkcionáló intézmény rangos kiadványprogramjának újabb számottevő terméke. Szerkesztője – mint jó néhány alkalommal az előző köteteknek – a könyvtár korábbi, nemrég nyugdíjba vonult főigazgatója, *Nemes Erzsébet*. Ám a munkatársak közül többen is közreműködtek az összeállításban: *Kovács Zsuzsanna*, *Lelkes György*, *Rettich Béla* (hármuk nevéhez fűződik a térképkatalógus), *Domonkos László*, *Fülöp Ágnes*, *Holub Tamás*, *Kálmán Rita*, *Orbán-Szirbucz Zsófia*, *Rózsa Dávid*. Ezúttal talán érdemes megemlíteni a lektor, *Sándor Tibor* (a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest Gyűjteményének vezetője) nevét is, hisz a szerkesztő megítélése szerint sokat segített.

A testes, nagyalakú, mintegy négyszáz oldalra rúgó kötet műfaja kettős. Miként címe is sugallja, a nagyobbik része térképkatalógus, tehát a továbbiakban elsősorban tájékoztatási és kutatási se-

gédletként forgatjuk. Az első, kisebbik hányad a témához kapcsolódó tanulmányokat foglal magában, szám szerint négyet. Tekintsük át ezeket legalább cím szerint: *A statisztika és a térkép* (Matits Ferenc), *Az Országos Magyar királyi Statisztikai Hivatal térképészete és térképei a nemzetközi földrajzi világkiállítások tükrében* (Plihál Katalin), *A történeti Magyarország etnikus viszonyainak térképi bemutatása az 1910. évi népszámlás alapján* (Filep Antal), *A KSH Könyvtár 1945 előtti térképeinek, illetve elektronikus térképészeti dokumentumainak felhasználása a Magyarország történeti helységnévtára (1773–1808) című sorozat köteteinél* (Lelkes György). A statisztikai, földrajzi, néprajzi és helytörténeti

A KSH Könyvtár
1945 előtti magyar és
magyar vonatkozású térképei

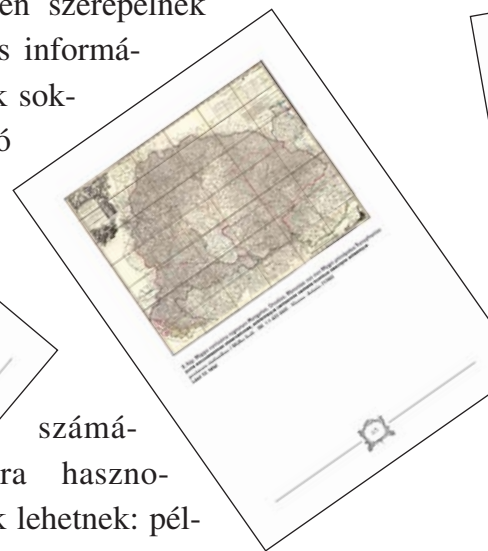
szakfolyóiratok nyilván behatóan vizsgálják, elemzik majd a dolgozatokat. Nekünk, könyvtárosoknak is jó, ha megismerjük a tartalmukat, mert referenzkérdések megoldásánál, egyetemi-főiskolai szakdolgozatok irodalomjegyzékének kiegészítésekor célszerű fellapozni őket.

A második, vagy inkább fő rész, a katalógus a gyűjtemény 2112 darab 1945 előtti térképének bibliográfiai leírását tartalmazza, kéthasábos elrendezésben. Az eligazodást részletes és pontos, példákkal szemléltetett használati útmutató könnyíti meg. Eleve komoly előny, hogy a leírások mindegyike az eredeti dokumentumok kézbevételeivel, vagyis autopsziával készült. Ebből egyenesen következik, hogy a katalógus tételei hitelesek, szöveghűek, tehát nemcsak a KSH könyvtárában, hanem más gyűjteményekben is megbízhatóan visszakereshetők, illetve mérvadók. Noha a rendszerezés elvi indoklása az útmutatóban nem olvasható, magától értetődik a kronológiai besorolás, vagyis a térképek megjelenési évének alapul vétele mindenképpen helyeselhető. Mert igaz ugyan, hogy ez látszólag mechanikus szempont (a használati útmutató beszámol róla, hogy mégsem lehetett mechanikusan érvényesíteni), valójában jóval több ennél: a hazai térképészet fejlődéstörténetének fontos szakaszait, elemeit mutatja meg.

A tételalkotás szervesen igazodik a kutatói és tájékoztatói elvárásokhoz, a katalógus valamennyi, az azonosításhoz szükséges adatot közli, még a szerkesz-

tők által különösen fontosnak vélt melléktérképekre vonatkozó információkat, továbbá – egyebek között – a tárgyszavakat és a gyűjteményben (vagyis a KSH Könyvtárban) kapott raktári jelzetet is. Utalnak azokra a térképekre, amelyeket statisztikai adatok egészítenek ki.

Megjegyzésekben szerepelnek azok a speciális információk, amelyek sok-sok kutató

számára hasznosak lehetnek: például táblázatok, grafi-

konok. Ha a feltárt térkép színes, márpedig a többség az, az összeállításban ezt jelzik. Talán itt illik elmondani, hogy a katalógusban közölt térképillusztrációkról (összesen ötvenöt lapról) a kötet legvégén külön jegyzék található. Előtte áll az elengedhetetlen rövidítésjegyzék, amely tekinthető a kiadó részéről tapintatos ráadásnak is.

Példás a katalógus mutatóapparátusa is. Négy különálló mutató társul a tétel-számozott bibliográfiai leírásokhoz, vagyis az összeállítás többdimenziós feltárást biztosít. Alighanem legfontosabb a *címmutató*, hiszen a kutatók és a tájékoztató könyvtárosok zöme ebből kiindulva, ennek tudatában keres. Itt valamennyi, a bibliográfiai leírásokban, azaz a térképeken fellelhető cím (az összes párhuzamos cím is) szerepel. A megszokottól kissé eltér a *névmutató*, mert a személy (közelebbről a térképészítők) nevével együtt

néhol a közreadó intézményt is megnevezi. Kísérletként is felfogható a *tematikus mutató*, ahol a közreműködők hetven témakört alakítottak ki, feltehetően a térképek tartalmához, valamint a kartográfiai és statisztikai sajátosságokhoz idomulva. A *földrajzi-név-mutató*nál kell vissza-

Természetesen súlyos hiba lenne a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár közreadásában megjelent kötet könyvtári használhatóságát a lokális információk közvetítésére szűkíteni. A tanulmányai-
ban rejtőző adatok és maga a térképkatalógus sok irányban segíthetnek a köz-
könyvtárak és sokféle szakkönyvtár munkatársainak az ún. általános tájékoztatás és a szaktájékoztatás (például a statisztikai, földrajzi, történelmi, néprajzi, gazdaság- és közlekedéstörténeti, iskola-
történeti stb.) területén. Az összeállítás mintaszerű, újabb fontos és könnyen kezelhető kutatási

könyvtári segéd-
lettel gazdagod-
tunk. Tehát jó
szívvel ismételhe-
tő a recenzió címé-
ben foglalt jóslat. ■

utalni az ismertetés bevezető soraira. Az éppen húszoldali (negyvenhasábnyi) felsorolásból világosan és látványosan kiderül, hogy a feldolgozott állományban milyen sok az egyes településekről (városokról, községekről, sőt pusztákról), az egyes megyékről született térkép. Ebből következően a helyismereti-helytörténeti tájékoztatás semmiképpen sem nélkülözheti ezt az igényes, színvonalas kiadványt.

A KSH Könyvtár 1945 előtti magyar és magyar vonatkozású térképei. Szerk.: Nemes Erzsébet. Budapest : Központi Statisztikai Hivatal Könyvtár, 2013.